

Plenum

Tisdag 16.9.2025 kl. 14.00—16.49

6. Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om genomförande av sanning- och försoningsprocessen för döva och teckenspråkiga åren 2026–2028

Regeringens proposition RP 82/2025 rd

Remissdebatt

Talman Jussi Halla-aho: Ärende 6 på dagordningen presenteras för remissdebatt. Talman konferensen föreslår att ärendet remitteras till arbetslivs- och jämställdhetsutskottet.

För debatten reserveras i detta skede högst 30 minuter. Om vi inte inom denna tid hinner gå igenom talarlistan avbryts behandlingen av ärendet och fortsätter efter de övriga ärendena på dagordningen. — Minister Meri, varsågod.

Debatt

14.01 **Oikeusministeri Leena Meri** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Kuurojen ja viittomakielisten totuus- ja sovintoprosessi on järjestyksessään toinen Suomessa toteutettava valtiollinen totuus- ja sovintoprosessi saamelaiden totuus- ja sovintokomission lisäksi. Hallitus on linjannut prosessin toteuttamisesta osana yhdenvertaisuustiedonantoa. Hallitus selvittää, mitä menneisyydessä on tapahtunut ja mitä kuurot ja viittomakieliset ovat joutuneet kokemaan. Tarkoituksena on oppia näistä kokemuksista, jotta oikeudenloukkauksia ei enää koskaan tapahtuisi.

Aloite prosessista on lähtöisin kuurojen ja viittomakielisten yhteisöltä itseltään. Prosessi on valtion ja yhteisön yhteinen, ja sitä on valmisteltu hyvässä yhteistyössä. Valmistelun tuloksena on laadittu mandaatti, jossa on sovittu työn tavoitteista ja rakenteesta. Valtioneuvosto on hyväksynyt kesäkuussa mandaatin periaatepäätöksenä. Samassa yhteydessä tapasimme kuurojen ja viittomakielisten yhteisöä yhdessä ministeri Kaisa Juuson ja ministeri Adlercreutzin kanssa.

Nyt käsittelyssä olevassa hallituksen esityksessä ehdotetaan säädettäväksi määräaikainen laki kuurojen ja viittomakielisten totuus- ja sovintoprosessin toteuttamisesta. Hallituksen esitys on laadittu, jotta prosessi voidaan toteuttaa tarkoituksenmukaisella tavalla. Ehdotettu laki antaa oikeudellisen perustan totuus- ja sovintoprosessissa tarvittavan tiedon keräämiselle ja erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien tietojen käsittelylle. Lakiin otettaisiin säännökset prosessin sihteeristön asemasta ja tehtävistä. Sihteeristön tehtävänä on kerätä tietoa kuuroihin ja viittomakielisiin kohdistuneista oikeudenloukkauksista ja syrjinnästä sekä tehdä ehdotuksia kuurojen ja viittomakielisten yhteiskunnallisen aseman parantamiseksi ja sovinnon edistämiseksi valtion ja yhteisöiden välillä. Sihteeristö laatii työstään loppuraportin, joka annetaan sekä valtioneuvostolle että kuurojen ja viittomakielisten yhteisöille itselleen. Sihteeristö toimii hallinnollisesti osana oikeusministeriötä mutta on tehtävässään itsenäinen ja riippumaton. Oikeusministeriö on asettanut prosessille ohjaus-

Punkt i protokollet PR 79/2025 rd

ryhmän osana hankkeen valmistelua suuntaamaan ja tukemaan sihteeristön työtä. Lakiin otetaan myös säännökset sihteeristön tietojensaantioikeudesta asiaa tuntevilta ja viranomaisilta. Näin varmistetaan sihteeristön mahdollisuus saada tietoja, joita se työssään välttämättä tarvitsee. Lisäksi laissa säädettäisiin rekisterinpitäjyydestä ja arkistoinnista sekä sihteeristön mahdollisuudesta liittää rajoituksia arkistoidun aineiston luovuttamiseen.

Arvoisa puhemies! Toivon, että prosessista seuraa todellisia tuloksia, joilla vuoropuhelu edelleen lisääntyy ja joilla aidosti vahvistetaan kuurojen, kuurosokeiden sekä muiden viittomakielisten asemaa yhdenvertaisina kansalaisina.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Hänninen, olkaa hyvä.

14.04 Juha Hänninen kok: Arvoisa puhemies! Oikeudenmukaisuus, yhdenvertaisuus ja luottamus ovat toimivan demokratian edellytys. Meillä on velvollisuus tunnistaa historian vääryydet ja kantaa vastuuta niiden käsittelystä. Hallituksen esityksellä kuurojen ja viittomakielisten totuus- ja sovintoprosessista tavoitellaan juuri tätä. Tavoite on rakentaa reilumpaa ja oikeudenmukaisempaa yhteiskuntaa yhdenvertaisesti. Kyse on halusta parantaa kuurojen ja viittomakielisten asemaa, vahvistaa heidän oikeuksiaan ja ennen kaikkea rakentaa luottamusta, luottamusta siihen, että suomalaisessa yhteiskunnassa jokainen tulee kuulluksi myös silloin, kun puhumme hiljaisuudessa.

Arvoisa puhemies! Totuus- ja sovintoprosessi perustuu avoimuuteen ja vapaaehtoisuuteen. Nyt tälle prosessille halutaan selkeämmät sävelet. Esityksessä tunnistetaan tarve yhtenäiselle ja riippumattomalle sihteeristölle, jonka tehtävänä on kerätä ja käsitellä tietoa kuuroihin ja viittomakielisiin kohdistuneista oikeudenloukkauksista ja syrjinnästä. Tiedon keruulle ja sen käsittelylle luodaan laissa selkeät rajat ja yhteiset pelisäännöt, jotta tietoa voidaan kerätä turvallisesti. On tärkeää, että kuulluksi tuleminen mahdollisuus on turvattu luottamuksellisesti ja ihmisarvoa kunnioittaen. Nämä säännökset on rakennettu niin, että yksityisyys ja tietosuojat ovat keskiössä, mikä on ensiarvoisen tärkeää. Tiedon kerääminen ja dokumentointi, kuulemiset, ehdotukset sovinnon rakentamiseksi, kaikki nämä luovat pohjaa sille, että kuurojen ja viittomakielisten kokemaa epäoikeudenmukaisuutta voidaan aidosti ymmärtää ja korjata.

Arvoisa puhemies! Tämän prosessin onnistuminen ei ole vain hallinnollinen kysymys, se on myös arvovalinta. Näytämme tällä esityksellä, että suomalainen yhteiskunta ei käännä selkäänsä menneille virheille vaan on valmis kohtaamaan ne avoimesti ja kunnioittavasti. Esityksessä on kyse myös luottamuksen palauttamisesta instituutioihin. Yhdenvertaisuuden varmistaminen on osa kansallista kokonaisturvallisuuttamme. Kun kaikki kansalaiset voivat kokea osallisuutta, luottamusta ja reilua, yhteiskuntamme on vahvempi ja kestävämpi.

Toivon, että eduskunta suhtautuu tähän esitykseen vakavasti ja arvokkaasti. Meillä on mahdollisuus osoittaa, että oikeudenmukaisuuteen ja yhdenvertaisuuteen tähtäävät toimet eivät jää vain puheen tasolle vaan muuttuvat konkreettisiksi teoiksi. — Kiitos, arvoisa puhemies.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Sarkomaa, olkaa hyvä.

14.09 Sari Sarkomaa kok: Arvoisa herra puhemies! Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi määräaikainen laki kuurojen ja viittomakielisten totuus- ja sovintoprosessin toteuttami-

Punkt i protokollet PR 79/2025 rd

sesta. Tiivistetysti tässä on kysymys kuurojen ja viittomakielisten yhdenvertaisesta asemasta ja oikeuksista, ja kiitän ministeri Meriä, että olette tämän lakiesityksen tänne tuoneet yhdessä valtioneuvoston kanssa. Olemme eduskunnan viittomakielisten verkoston kanssa tätä kirittäneet, pitäneet tärkeänä, ja tiedän sen, että viittomakielisten ja kuurojen yhteisöjen järjestöt ovat erittäin tyytyväisiä, että asia on nyt eduskunnan käsittelyssä.

Tämän totuus- ja sovintoprosessin työn tavoitteena on dokumentoida kuuroihin ja viittomakielisiin kohdistuneet oikeusloukkaukset ja syrjintä. Mutta se, mikä on yhtä tärkeää ja mitä haluan alleviivata, on se, että prosessissa lisätään myös tietoisuutta teemasta ja tehdään ehdotuksia siitä, miten tulevaisuudessa asiat olisivat maassamme paremmin.

Puhemies! Haluan vielä todeta, että tämä esitys perustuu hallituksen antamaan tiedonantoon yhdenvertaisuuden, tasa-arvon ja syrjimättömyyden edistämisestä suomalaisessa yhteiskunnassa ja on hienoa, että tämä tiedonanto näkyy vahvasti täällä eduskunnan työssä myöskin lainsäädäntömuutoksina. Tämä esitys on kannatettava ja erittäin perusteltu.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Lohikoski, olkaa hyvä.

14.10 Pia Lohikoski vas: Arvoisa puhemies! Nyt käsiteltävä esitys koskee tärkeää kuurojen ja viittomakielisten totuus- ja sovintoprosessia. Itse tänään käsiteltävä esitys on lähinnä prosessin hallinnollisia ja oikeudellisia puitteita selkeyttävä, mutta se on tarpeen erityisesti henkilötietojen käsittelyn vuoksi. Sovintoprosessissa ja kokemusten keräämisessä käsiteltävien arkaluontoisten henkilötietojen kannalta erillinen laki on järkevä ratkaisu.

Kuurojen ja viittomakielisten totuus- ja sovintoprosessi käynnistyi viime vaalikaudella tehdyllä selvityksellä kuuroihin ja viittomakielisiin Suomessa kohdistuneista ihmisoikeusloukkauksista. Tuolloinen selvitys osoitti, miten kuuroihin ja viittomakielisiin on kohdistunut syrjintää koko tutkitun ajan, 1900-luvulta nykypäivään. Kuuroihin ja viittomakieliseen yhteisöön on kohdistunut moninaista suoraa ja epäsuoraa syrjintää ja vääryyksiä, joihin sisältyy äärimmillään vakavia ihmisoikeusloukkauksia. Esimerkiksi vanha avioliittolaki esti synnynnäisesti kuuroja yhteisön jäseniä avioitumasta toistensa kanssa. Avioliittokieltoon kytkeytyi avioluvan saamisen ehtona vahvaa painostusta abortteihin ja sterilisaatioon. Tämä on suoranaista rotuhygieniää.

Arvoisa puhemies! Kuuroille tehty kokeelliset korvaleikkaukset johtivat kohtalokkaisiin seurauksiin. Viittomakieltä pyrittiin kitkemään kouluissa ja kuuroja painostettiin puhumaan, ja kuurot lapset kävivät omia koulujaan ja asuivat erossa perheistään. Selvityksen mukaan aiemman voimakkaan kuulo- ja puhekeskeisyyden jäljet näkyvät yhteiskunnassa edelleen. Esimerkiksi varhaiskasvatuksessa ja koulussa tähän liittyvät asenteet eivät ole vieläkään täysin poistuneet. Vuosikymmeniä jatkuneen syrjinnän takia monet kuurot ja viittomakieliset ovat sisäistäneet kielteisen kuvan itsestään ja yhteisöstään.

Nykyisin erityisen heikko asema on suomenruotsalaisella viittomakielellä. Suomenruotsalaisen viittomakielen käyttäjien määrä on vähentynyt radikaalisti, ja kieli rekisteröitiin Unescon uhanalaiseksi kieleksi vuonna 2013. Vaikka kuurojen ja viittomakielisten oikeudet on taattu niin ihmisoikeussopimuksissa kuin perustuslaissa, kohtaavat he edelleen syrjintää, vaikka syrjintä on usein hienovaraisempaa ja epäsuorempaa kuin menneinä vuosikymmeninä. Vaikka tulkkausta on nykyisin kohtuullisen hyvin saatavilla, palveluja, kuten sotepalveluja, ei yleisesti ole saatavilla omalla äidinkielellä eli viittomakielellä. Monet kuurot ja viittomakieliset kokevat, ettei yhteiskunta tarjoa heille yhdenvertaisesti palveluja

Punkt i protokollet PR 79/2025 rd

verrattuna valtaväestöön. Syrjintää esiintyy myös esimerkiksi työelämässä, ja kuurojen työttömyyden on arvioitu olevan kolminkertaista valtaväestöön verrattuna.

Arvoisa puhemies! Totuus- ja sovintoprosessi on elintärkeää kuuroihin ja viittomakieliin kohdistuneiden ihmisoikeusloukkausten käsittelemiseksi. Suomen on kyettävä käsittelemään menneitä virheitä, ihmisoikeusloukkauksia ja syrjintää, joita kuurot ja viittomakieliset ovat joutuneet kokemaan. Myös nykypäivän syrjintää on tuotava päivänvaloon ja pyrittävä korjaamaan. On tärkeää, että osana prosessia tarjotaan psykososiaalista tukea ja että kuurot ja viittomakieliset itse ovat aktiivisina toimijoina mukana prosessissa, jota toteutetaan neljällä kielellä, suomalainen ja suomenruotsalainen viittomakieli mukaan lukien. Prosessille on varattava riittävät resurssit, ja yhteiskunnan on oltava laajasti mukana prosessissa hallintoalat ylittäen. Samalla kun dokumentoidaan ja tuodaan päivänvaloon näitä historian vääryyksiä, tulee prosessin johtaa myös konkreettisiin toimenpiteisiin nykypäivän syrjivien rakenteiden poistamiseksi.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Harakka, olkaa hyvä.

14.14 Timo Harakka sd: Arvoisa puhemies! Kasvoin kuurojen vanhempien kuulevana lapsena. Viittomakieli on oma äidinkieleni. En tiennyt, mutta aavistin, millaisia vääryyksiä kuurojen yhteisö, siis perheemme elinpiiri, sai valtion taholta kokea. Vasta vuosikymmeniä myöhemmin Maija Koivisto ja muut Kuurojen Liiton aktiivit nostivat päivänvaloon rotuhygienian ja muun julman pakkovallan. Vuonna 1929 säädettiin laki, jonka mukaan syntymäkuurot eivät saaneet mennä naimisiin keskenään. Suomalaisen yhteiskunnan surullisimpiin ja häpeällisimpiin lukuihin kuuluu, että vuosina 35—70 yli 7 500 naista pakosteriloitiin. Moniko heistä oli kuuroja, sitä ei tiedä kukaan. Samaan aikaan viittomakieli yritettiin tukahduttaa koulussa 1970-luvulle asti. Tämä sorto ilmensi kuulevan valtaväestön ylemmyyttä aistivammaisista kohtaan mutta vaurioitti myös viittomakielisten omaa itsekuvausta. He kokivat alemmuutta ja häpeää. Tämä alemmuus heijastui omaan lapsuuteeni tavalla, jonka ymmärrän nyt vasta aikuisena. Varmasti kaikki vähemmistössä kasvaneet ovat kokeneet samankaltaista, esimerkiksi maahanmuuttajat. Vanhemmat pyrkivät olemaan näkymättömiä, jotta enemmistö ei saisi aihetta rangaista tai moittia. Lapset kasvatetaan varovaisiksi ja nöyriksi. Koska meitä ei haluta, ollaan kuin ei oltaisiakaan.

Arvoisa puhemies! Hyvinvointivaltiomme pimeä puoli, kuurojen kokeman sorron mitatakseni, alkoi tulla esiin vuonna 2018. Ehdotin tuolloin lehtihaastattelussa, että käynnistetään valtiollinen totuus- ja sovintoprosessi. Eduskunnan viittomakielten verkosto kutsui koolle keskustelun, jossa ajatusta vietiin eteenpäin. Toin totuus- ja sovintoprosessin Rinteen—Marinin hallituksen ohjelmaan, ja niin tämä maailman ensimmäinen kuurojen oikeuksia koskeva hanke lähti liikkeelle. Mutta mikä on totuus- ja sovintoprosessi? Lopputulosta emme vielä tiedä, eihän se muuten olisikaan mikään prosessi, mutta kaikkia kolmea sanaa kuuluu tässä yhteydessä painottaa: ilman totuutta yhteisesti jaettua käsitystä siitä, mitä on tapahtunut, ei voi edetä sovintoon. Toisaalta vasta sovinto antaa totuudelle merkityksen ja johtaa muutokseen. Prosessi on tärkeä itsessään. Se ei pysähdy mihinkään päätepisteeseen, vaan muutos vie sitä eteenpäin.

Arvoisa puheenjohtaja! Iloitsen näin viittomakielten verkoston puheenjohtajana, että tämä henkilökohtaisesti tärkeä asia on astunut näin merkittävän askeleen eteenpäin. Kesän 23 rasismikohusta jäi oikeastaan yksi myönteinen asia, se, että silloin tehtyyn yhdenvertaisuusselontekoon tuotiin takaisin resurssit tähän kuurojen ja viittomakielisten totuus- ja so-

Punkt i protokollet PR 79/2025 rd

vintoprosessiin. Kiitän lämpimästi ministeriä, kiitän viittomakielisen yhteisön puolesta, johon itsekkin kuulun.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Pitko, olkaa hyvä.

14.18 Jenni Pitko vihr: Arvoisa puhemies! Ensiksi haluan kiittää edellisestä puheenvuorosta edustaja Harakkaa, joka nosti omakohtaisen kokemuksen. Oikeastaanhan tässä totuus- ja sovintokomissiossa ja sen työssä on kyse siitä, että niille ihmisille, keitä tämä sinänsä ei koske eli muita kuin kuuroja ja viittomakieltä puhuvia, ne tarinat tuodaan tiedoksi, jotta me tiedämme sen osan suomalaisesta historiasta, mitä me emme ehkä haluaisi nähdä, sen osan meidän historiasta, missä olemme sortaneet näitä kuulovammaisia ihmisiä ja viittomakielien käyttäjiä. Siksi olen iloinen, että tämä kuurojen totuus- ja sovintoprosessi etenee, tämä, joka aloitettiin viime hallituskaudella. Se jatkuu nyt, ja onkin tärkeää, että siihen sitoudutaan laajasti tässä yhteiskunnassa, koska tärkeintä ei ole se, mitä tapahtuu tämän sovintoprosessin aikana, vaan erityisesti se, mitä tapahtuu sen jälkeen, jotta emme toista niitä virheitä, jotta voimme toimia paremmin, jotta voimme ainakin yrittää korjata niitä vääryyksiä ja asioita, joita on tapahtunut ja joille emme toki enää jälkeinpäin voi mitään.

Ajattelen, että haluan myös sanoa sen, että me tarvitsemme yhteiskunnassa myös lisäymmärrystä — erityisesti erilaisissa viranomais- ja asiakaspalvelutehtävissä sosiaali- ja terveydenhuollossa toimiville ihmisille, opettajille ja kaikille koulutuksen parissa lasten ja muidenkin ihmisten kanssa toimiville ihmisille — kuuroista, kuuroudesta, kuurojen kulttuurista sekä viittomakielestä, jotta me pystymme paremmin ymmärtämään, ottamaan huomioon ja näkemään ne tarpeet.

Kuurot ihmiset ovat kertoneet, että monesti heidän asioidensa käsittely vie pitkään esimerkiksi siitä syystä, että he joutuvat kertomaan ihmisille paljon, kertaamaan tilanteensa, kertaamaan syyt sille, jos esimerkiksi puhutaan psykososiaalisen tuen tarpeesta. Näin tämä koskettaa laajasti erilaisia vähemmistöjä, joiden kulttuuritaustasta on vähemmän tietoa. Toivottavasti osana tätä prosessia myös ymmärrys kasvaa niin ammattilaisten kuin meidän päättäjien ja kaikkien suomalaisten parissa. Hyvä, että menemme eteenpäin.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Reijonen, olkaa hyvä.

14.21 Minna Reijonen ps: Arvoisa puhemies! Nyt puhumme kuurojen ja viittomakielisten asioista. Ministeri Meri nosti esille ansiokkaasti kuurojen ja viittomakielisten asioita tässä alussa, ja edustaja Harakka kertoi omakohtaisia, koskettavia kokemuksiaan myös samoista asioista. Totuus- ja sovintoprosessin toteuttamisesta on siis nyt kysymys, ja onneksi nykyään nämä asiat ovat ihan eri tolalla kuin aikaisemmin. Muistan itse joskus nuoruudestani, kun 90-lukua elettiin, että pari kaveriani opiskeli viittomakieltä, ja minusta se oli äärettömän hienoa ja se on äärettömän hieno taito, että he opiskelivat viittomakieltä, ja koen sen erittäin tärkeänä myös edelleenkin.

Ministeri Meri huomioi tosiaan viittomakielisten ja kuurojen yhdenvertaisuusasiaa puheessaan, ja onneksi tämä asia on nyt etenemässä. Yhdenvertaisuutta heidän osaltaan tarvitaan kovasti, kiitos siitä.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Autto, olkaa hyvä.

Punkt i protokollet PR 79/2025 rd

14.22 Heikki Autto kok: Arvoisa herra puhemies! Voimme olla iloisia siitä, että tämän päivän Suomea kun arvioidaan vaikkapa Yhdistyneiden kansakuntien toimesta, niin lähes mittarilla kuin mittarilla voidaan arvioida, että Suomi on maailman maiden ehdotonta parhaimmistoa. Tämä pätee varsinkin monilla ihmisten yhdenvertaisuuksiin ja erilaisiin oikeuksiin liittyvillä mittareilla, ja ehkäpä hienointa on se, että sillä kaikkein tärkeimmällä mittarilla eli ihmisten onnellisuudella Suomea mitataan jo kahdeksatta vuotta peräkkäin maailman onnellisimpana maana.

Mutta, arvoisa herra puhemies, se, että tämän päivän Suomi on näin onnistunut yhteiskunta, ei poista sitä tosiasiaa, että meidänkin historiassa on tapahtunut karkeitakin eri väestöryhmien oikeudenloukkauksia, ja siksi on valtavan tärkeää, että kun niin monella mittarilla mitattuna olemme sitä maailman maiden parhaimmistoa, niin myös tässä kuurojen ja viittomakielisten oikeuksiin liittyvässä kysymyksessä olemme koko maailmassa tiennäyttäjä siinä, että tämän väestöryhmän aiemmin kohdanneisiin epäoikeudenmukaisuuksiin ja väärinkäytöksiin tällä tavoin tuodaan valoa ja selvyttä niin, että yhteiskuntana osaamme toimia sillä tavalla, että mikään väestöryhmä ei vastaavia vääryyksiä enää tulevaisuudessa kohtaa.

Tässä edustajakollegat ovat puhuneet valtavan hyvin siitä, mitä tällainen totuus- ja sovintoprosessi voi olla, enkä lähde niistä sen enempää kertaamaan, mutta haluan kiittää oikeusministeri Leena Merta tästä hallituksen esityksestä ja siitä, että tämä tekninen puite tämän asian hyvälle prosessille tämän hallituksen esityksen kautta mahdollistetaan.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Haluaako ministeri Meri kommentoida käytyä keskustelua? Kolme minuuttia, olkaa hyvä.

14.24 Oikeusministeri Leena Meri: Kiitos, herra puhemies! Kiitos hyvistä puheenvuoroista. Vaikka tämä laki on tekninen ja tällä tuodaan tiettyjä prosesseja, jotta tietoa voidaan kerätä ja käsitellä, niin huomaamme, että tämä prosessi itsessään on ihan äärimmäisen tärkeä ja arvokas. Jos ajatellaan tässä kokemuksia, mitkä eivät kuitenkaan ole kovin kaukana menneisyydessä, niin on ollut sterilisaatiota, aborttia, on estetty avioliittoja — aivan valtavia ihmisoikeusloukkauksia. Minusta on äärettömän tärkeätä, että me päästään puhumaan täällä salissa henkilöistä, joilla on ollut tällaisia kokemuksia, ja siitä, että yritetään ymmärtää, millaista on elää ilman kaikkia avuja. Kun on erilaisia aistivammoja, niin ihmisillä on monenlaisia haasteita selviytyä arjessaan, ja siksi tämä on äärimmäisen tärkeätä.

Tuossa ohjausryhmässä on mukana tosiaan paljon yhdistyksiä ja ministeriöitä: oikeusministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö, opetus- ja kulttuuriministeriö ja valtioneuvoston kanslia sekä kuurojen ja viittomakielisten yhteisöjen edustajia. Ohjausryhmässä on puheenjohtajana — oikeusministeriö on nimittänyt — oikeustieteen lisensiaatti, varatuomari Tiina Astola. Tässä on paljon osaamista ja ymmärrystä, ja odotan mielenkiinnolla tätä lopuraporttia.

Nämä ihmisoikeusloukkaukset ovat olleet tosi vakavia, ja on hyvä, että valtio on osoittanut tähän resursseja lähes 1,9 miljoonaa euroa, joka on merkittävä raha.

Tässä on kysymys niin isoista ihmisoikeusloukkauksista, että en nyt ehkä olisi laajentanut tätä mihinkään maahanmuuttokeskusteluun. En itse jatka siitä, kun minusta nämä ovat kaksi ihan eri asiaa, mutta totean nyt vain, että tämä on sen verran arvokas tilaisuus, että ehkä en olisi sitä tähän sotkenut.

Punkt i protokollet PR 79/2025 rd

Haluan lopuksi.... Täällä ei voi aplodeja antaa käsin, mutta me voimme viittomakielellä antaa tälle esitykselle aplodit ja sille, että tämä on edennyt, ja teemme näin. [Edustajat viittovat aplodit] — Kiitos teille.

Riksdagen avslutade debatten.

Riksdagen remitterade ärendet till arbetslivs- och jämställdhetsutskottet.